

РОЗДІЛ 1
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА

УДК 37.013:821.16.2

АЛМАШІЙ Е. В., ВАСИЛИНКА М. І.
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА О. ДУХНОВИЧА В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

В історії культурно-освітнього руху русинів-українців Закарпаття і Східної Словаччини ХІХ ст. вагоме місце посідає О. Духнович. Він широко відомий як поет, прозаїк, драматург, педагог, автор підручників, історик, етнограф, публіцист. Тривалий час теоретична спадщина і досвід практичної діяльності самобутнього просвітителя карпатських русинів і всього українського народу по-справжньому не доводились до широкої громадськості, і лише в останні десятиліття ХХ ст. поволі, але впевнено, з'являються дослідження, розвідки щодо життя та творчості славетного українця.

Поділяємо думку В. Вихрущ, яка назвала О. Духновича фундатором вітчизняної педагогіки і дидактики. «Він по-новому сформулював основні завдання виховання, по-новому оцінював його роль і значення у розвитку особистості, розв'язував основні проблеми дидактики у напрямку зближення освіти із життям, із потребами українського народу» [4, с.42]. Будитель у своїх поглядах відстоював позиції традиційного українського просвітництва, вважаючи, що за рахунок поширення освіти можна значно поліпшити суспільство.

О. Духнович першим на Закарпатті ввів термін «народна педагогіка» та розробив основи родинного, морального, трудового, естетичного і фізичного виховання. Народність для нього – один з основних мотивів творчості, що полягає в демократизації освіти, тобто у створенні навчання рідною мовою та за національним змістом освіти. Просвітник чітко розмежував поняття освіченості й вихованості. Якщо знання людини не підкріплені вихованістю, то вона здатна завдати шкоди суспільству. Вихованню відводиться вирішальна роль у формуванні особистості: «Щастие или нещастие человека зависит много раз от рождения, но более от нравственного воспитания» [5, с.23].

Одним із перших педагог вказав на велику роль фізичного виховання, наголосив на винятковому значенні фізичних вправ, обґрунтував необхідність уведення фізкультури до навчального плану. Основним засобом естетичного виховання О. Духнович вважав народнопісенну творчість. Він виступив з новою на той час ідеєю: запровадити у закладах освіти заняття співу. Рекомендував поєднувати естетичне й фізичне виховання, пропонуючи всіх дітей, особливо дівчат, залучати до вирощування квітів; виходив з того, що це облагороджує почуття.

Просвітник зробив помітний внесок у розвиток теорії родинного виховання. Будучи добре ознайомленим з його тогочасним станом, розкрив

причини недостатньої результативності виховного процесу, розробляв шляхи розв'язання цієї проблеми. Висловлював достатньо обґрунтовану думку, що ефективність родинного виховання залежить від його спрямованості зв'язку, школи, сім'ї, усвідомлення кінцевої мети. Будитель наголошував на основних критеріях родинного виховання: дитина має народитися від законного шлюбу, оскільки в кожному роді закодовані на генетичному рівні майбутні її задатки; кожен рід має свої усталені віками поняття честі [1, с.13]. Детально зупинявся О. Духнович на вихованні дитини на початковому етапі її розвитку. Педагог акцентував увагу, що кінцевою метою виховання є збереження нації, а єдино можливий шлях досягнення цього – наука і просвітництво.

Вагоме місце у спадщині педагога належить дидактичним проблемам, серед яких вирізняємо такі: диференціація та індивідуалізація; пристосування освітньої установи до практичних потреб народу; міжпредметні зв'язки; активізація пізнавальних сил дитини; надання навчанню виховного й розвиваючого характеру; велика увага до повторення й закріплень знань; поважливе ставлення до особистості вихователя. У своїх працях просвітитель закликав педагогів працювати над тим, щоб дитина відчувала радість від інтелектуальних зусиль.

Значну увагу просвітитель приділяв проблемі педагогічної майстерності. Хороший педагог – людина, яка має широку освіту та високу культуру, добре обізнана з гуманітарними науками й особливо розбирається в педагогіці. Професійну майстерність педагога О. Духнович розглядав не лише як гуманітарну науку, але також як своєрідне високе мистецтво, збагнути котре повинен кожний учитель, якщо він бажає, щоб його діяльність була успішною. Просвітитель зазначав, що вихователь мусить бути вимогливим до дітей, але водночас по-батьківськи чуйним. Педагог зобов'язаним постійно самовдосконалюватись, його культурно-освітня діяльність не може обмежуватися рамками одного навчального закладу, а має поширюватися й на тих, хто поза ним. Висока місія вихователя передбачає патріотичне виховання молодого покоління з метою підвищення національної свідомості народу.

Отже, педагогічна спадщина О. Духновича надзвичайно велика, багатогранна і актуальна в контексті реформування нової української школи. Цінними для сучасних педагогів є погляди просвітителя, який наголошував, що освіта повинна давати дітям більше реальних пізнань, вона потрібна для справді реального життя, для потреб практичної діяльності.

Література

1. Армунова М. І. Педагогічні ідеї О. В. Духновича / М. І. Армунова // Радянська школа. – 1987. – № 3. – С. 10–14.
2. Гомоннай В. Видатні педагоги України : ХІХ–ХХ ст. / В. Гомоннай, В. Росул. – Ужгород : Закарпаття, 2001. – 66 с.
3. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах / Д. Данилюк // Закарпаття. – 2001. – № 5. – С. 65–70.
4. Євтух М. Видатний український педагог і просвітитель О. Духнович / М. Євтух // Педагогіка. – 1998. – № 2. – С. 39–47.
5. Машталер А. В. Педагогічні погляди О. В. Духновича / А. В. Машталер. – Ужгород. – 2004. – № 2. – С. 18–34.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>